

LSD som läkemedel åter på banan?

Sedan ett par decennier har flera forskningsgrupper börjat intressera sig för psykoaktiva alkaloider som kan vara en del i behandlingen av beroendesjukdomar (alkohol, nikotin, kokain och opiater). Det började i Mexico med psilocybin som finns i mer än hundra olika svampsorter. Idag tillverkas psilocybin syntetiskt.

Den sannolikt mest genomforskade substansen är LSD (lysergsyra-di-etyl-amid), som av en ren slump hittades av den schweiziske kemisten Albert Hofmann 1943.

Historien börjar dock inte i nutid. Psykodelika i form av naturprodukter har använts under långa tider. Det finns skrifter från spanska invasionen av Sydamerika i vilka det framgår att aztekerna prisade en helig svamp (innehöll en alkaloid som var likartad LSD) som intogs i framför allt religiösa sammanhang. Denna "svampritual" hölls hemlig för spanjorerna och västvärlden i 400 år. Sannolikt var det också ett medvetet tillbakahållande av katolska kyrkans folk, som upplevde denna religion som ett hot.

Som medicin

Alkohol har sedan slutet av 1800-talet använts som medicin. Exemplet kan mångfaldigas, men bland de populära medicinerna var Dr Hotstetter's Celebrated Stomachic Bitter med 65%-ig sprithalt. Än mer populär var Peruns 56-procentiga bästsäljare.

För att inte tala om opium och cocainbaserad tonikum av olika slag, en annan verksam ingrediens i den tidens medicin var strykning. Men det mesta som apotek och droghandel erbjöd sin sjuka kunder var överksamma varianter av vatten med smakämnen.

Det var på 1950-talet som psykodelika introducerades som behandling vid alkoholberoende.

En beroendeläkare vid namn Stephen Ross ledde på 1950-talet en forskningsstudie vid NYU (New York University) som fokuserade på behandling av alkoholpatienter med psykodelika (en term som introducerades först 1957). Då hade enligt uppgift tusentals alkoholberoende behandlats med LSD i Kanada och i USA. Under 50-talet behandlades inte bara mot alkohol utan även mot depression, OCD, schizofreni, autism, ångest.

LSD standardbehandling vid alkoholberoende

LSD uppfattades under 1950-60-talen som ett mirakel-läkemedel – för i princip allt beroende men framför allt var det standardbehandling för alkoholberoende på flera ställen i USA och Kanada. Här var det ett halvdussin sjukhus som erbjöd denna behandlingsform. Bland många behandlades senator Robert F Kennedys hustru Ethel i Vancouver med LSD för sitt alkoholberoende.

En måhända pikant historia är att en annan kändis, Bill Wilson ("Bill", en av grundarna av AA-rörelsen), försökte få igång LSD-behandling inom rörelsen under 1950-talet efter att själv blivit behandlad (framgångsrikt enligt egen utsago) med substansen. Han hade använt LSD under en längre tid, men då hans kollegor kraftfullt avrådde och förkastade denna behandlingsform accepterade han och avslutade även sin egenmedicinering.

American Psychiatric Association hade under denna tid flera möten med temat LSD som behandlingsmodell.

Beroendeforskningsinstitutet i Toronto gjorde ett försök med vetenskaplig metodik (bl a rigorösa kontroller) men fann inte att det var så enastående som förespråkarna gjorde gällande. Det var kanske kliniska entusiaster som ledde behandlingarna.

Ett antal besvärande bakslag uppdagades också i början av 1960-talet (bad trips, LSD-utlösta psykoser mm). Efter detta försvann behandlingsmodellen totalt fram till 1970-talet då Roland Griffiths vid Johns Hopkins universitet började fundera på det hela.

Vi börjar om...

Forskare (Teri Krebs och Pål-Örjan Johansen) från Norska universitetet i Trondheim (Vetenskap och Teknologi) gjorde den första kvantitativa meta-analysen av tusentals behandlingsresultat för LSD-alkoholberoende. Resultatet förvånade de båda: det var bra och konsistent. Dock med reservationen att i studierna från denna tid var antalet individer så pass få att det var svårt att få tillförlitlig statistik. Denna studie publicerades 2012 i *J Psychopharmacology*.

Under senaste decenniet har nya forskare börjat intressera sig för psykedelikabehandling vid drog- och alkoholberoende liksom tobaksberoende. Nu tittar man på hela batteriet inklusive MDMA (ecstasy – vid posttraumatiskt stressyndrom), ayahuasca vid drogberoende och psilocybin mot tobaksberoende.

Intressant rysk forskning, ledd av professor Evgeny Krupitsky, undersöker effekten av singeldosförfarande med ketamin vid behandling av alkohol- och heroinberoende. Ketamin är ett anestetikum som kan ha kraftfull hallucinogen effekt. Vår förenings studieresa till St Petersburg i höst innehåller bl a ett besök hos professor Krupitsky.

Många internationella forskare har tagit upp tråden, som Roland Griffiths vid Johns Hopkins universitet. Han undersöker psilocybin och rökning. Men alla är inte lika imponerade. Londonforskaren Ken Checinski tycker man ska vara lite försiktig – det finns inga magiska piller och menar vidare att modern terapeutisk teknik förbättrats.

Hur fungerar psykedelika?

Behandlingsprincipen är engångsdosförfarandet och en fundamental fråga inställer sig: hur kan en enda dos ge så stor påverkan under så lång tid. Är det bara en neurobiologisk process? Forskare inom området menar att det kan röra sig om en nedreglering av serotoninsystemet. Men detta förklarar inte att effekten sitter i långt längre än vad nedregleringen åstadkommer (någon vecka). Det kan kanske vara så, enligt andra habitueer, att psykedelikabehandlingen påverkar neuronerna så att de för lång tid eller permanent förändras i sin struktur (remodellering).

Robin Carhart-Harris vid Imperial College London har lång erfarenhet av psykedelikabehandling och har för något år sedan låtit 20 friska frivilliga delta i ett hjärnscanningsförsök efter att fått en dos LSD. Resultat: en rejäl ökning i kommunikationen mellan områden i hjärnan som normalt inte sker medan den "reguljära" aktiviteten minskar rejält(!). Han går vidare i sin forskning för att söka utröna betydelsen av detta fynd.

Den kanske främste psykedelikaforskaren för stunden är amerikan Bogenschutz (vid NYU). Han har två studier på gång som beräknas kunna avslutas och publiceras under 2020. Han menar i en tidigare artikel att om nu en toxisk substans kan ge praktiskt taget bestående fysiska och psykiska skador, då kanske det inte är helt osannolikt (han använder "crazy") att samma substans kan ge motsatsen, positiva och läkande effekter. Tro't den som vill.

Vår kontroversielle nestor i branschen, professor David Nutt säger i en intervju till BBC angående behandling vid alkoholberoende:

This is probably as good as anything we've got.

Professor George Koob, chef för NIAAA, är däremot mycket tveksam till behandling med psykedelika och framhåller att han, från sin position, inte kommer att godkänna några forskningspengar;

In my view, the danger outweighs the benefits (2019).

Farligheter och risker med LSD är att hos vissa kan LSD a) speciellt vid höga doser orsaka intensiv ångest och panikattacker, b) ge flashbacks (återupplevelse av – vanligen negativa - ruseffekten) veckor, även månader efter intaget, c) hos sårbara individer trigga igång psykotisk sjukdom som paranoia och andra symtom som är typiska för schizofreni.